

INHOUD

	blz
Strijkinstrumenten	1
Blaasinstrumenten	9
Ritmisch slagwerk (1 lijn)	28
Melodisch slagwerk	34
Ritmisch slagwerk (5 lijnen)	38
Drumset	40
Transpositietabel Bb	41
Transpositietabel EB	42
Overzicht transponerende instrumenten	43

Strijkinstrumenten

viool

Eng. violin
Fr. violon
Dts. Violine
Ital. violino

4 snaren, als volgt gestemd:

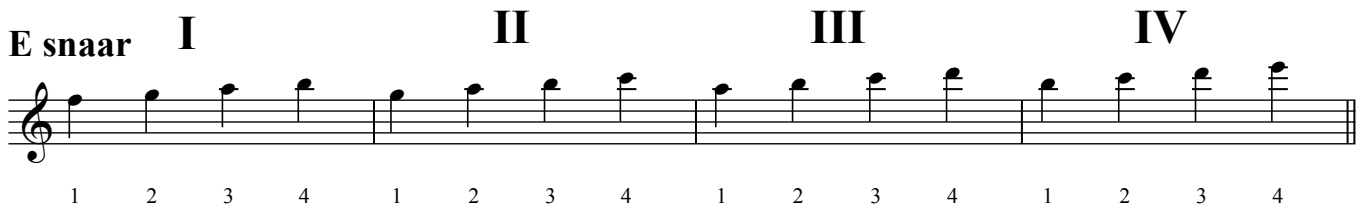

Diatoniek in de eerste positie op de verschillende snaren. De vingerzetting gaat uit van 01234 in die zin dat de passieve duim '0' is. Naast de losse snaren wordt de toonhoogte gerealiseerd door de overige vingers op een bepaalde plaats van een bepaalde snaar te fixeren.

Kruisen en mollen worden gespeeld door de vinger die de stamtoon speelt. Op de G-snaar b.v. speelt de 1e vinger (wijsvinger!) Ab, A en A#. Ook de verhoging van de losse snaar (G-G#) behoort tot zijn gebied. Twee chromatische tonen worden per traditie gespeeld met dezelfde vinger.

Overzicht van de 1e vier posities:

Een glissando wordt gerealiseerd met één vinger op één snaar en is in feite een gelijkmatige beweging van uitgangs-toon naar doel-toon. Meestal worden diverse posities doorkruist.

De vier snaren hebben elk hun eigen karakteristiek:

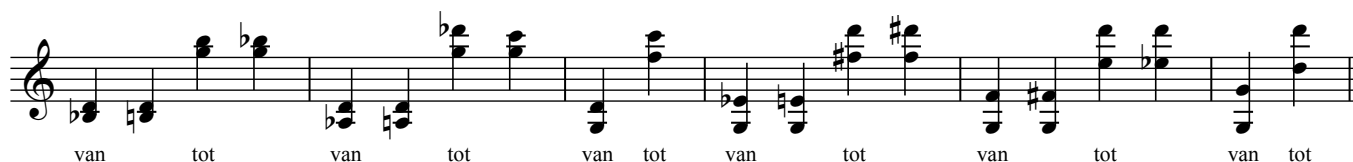
- E-snaar, staal, heeft de grootste draagkracht. Krachtig, soms penetrant, maar ook helder en licht in het *p* spel.
- A-snaar, darm of staal, krachtig in de 1e positie hetgeen afneemt als de snaar korter wordt in de hogere posities
- D-snaar, darm of darm omwonden, de minst krachtige snaar, geschikt voor meer intiem spel
- G-snaar, darm omwonden, na de E-snaar de meeste draagkracht. Geschikt voor brede melodie tot in de achtste positie hoewel de klank dan minder helder wordt. Soms wordt de G-snaar specifiek voorgeschreven om het karakter van een bepaalde melodie te onderstrepen (de beroemde “Air” van Bach). De aanwijzing is dan “Sul G” (of een andere snaar indien gewenst).

Dubbelgrepen

Het aanstrijken van twee of meer snaren tegelijk ('twee' tegelijk, 'meer' min of meer gebroken) waarbij soms akrobatische toeren vereist zijn om aan de wensen van de componist te voldoen.

Vooral voor niet-violisten is het moeilijk voor te stellen wat wel of niet mogelijk is.

De volgende tabel kan een houvast zijn, allereerst intervallen:

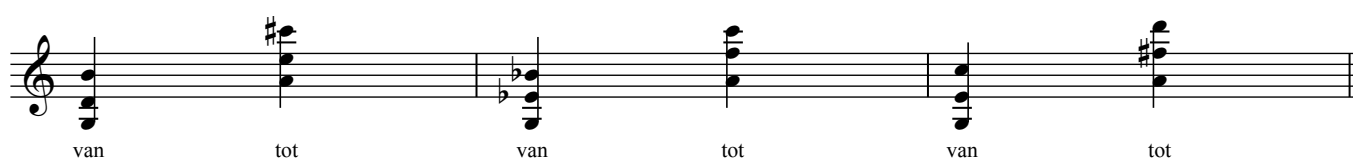

Secundes alleen in combinatie met lossen snaren

N.B. De hoogste toon van een dubbelgreep kan onmogelijk beneden D' gaan (er zijn op zijn minst twee snaren vereist, een dubbelgreep op één snaar is tot op heden nog niet vertoond).

3- en 4-stemmige akkoorden zijn het beste uitvoerbaar als er losse snaren bij betrokken zijn.

Verder zijn combinaties van kwinten en sexten het meest geschikt:

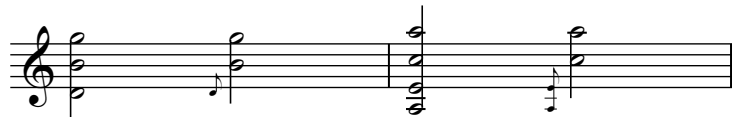
Hiervan zijn de mineur-varianten ook bruikbaar, behalve:

4-stemmig:

3- en 4-stemmige akkoorden kunnen alleen gebroken uitgevoerd worden. De spanning van de stok en de vorm van het instrument staan niet anders toe. Het effect is in feite als volgt:

Als dubbelgreep kan ook de prime heel effectief zijn. Dit wordt gerealiseerd door b.v. op de G-snaar D' te spelen samen met de D-snaar. Vooral in een tremolo is dit zeer bruikbaar:

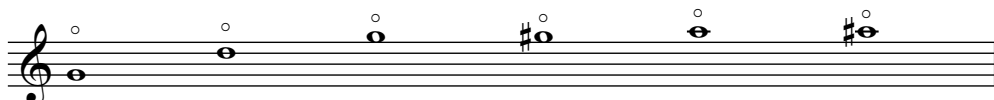
Flageoletten

De meest eenvoudige vorm is het losjes plaatsen van een vinger halverwege een snaar.

Vervolgens aangestreeken klinkt het boven-octaf van de betreffende snaar. Het resultaat is een broze maar kleurrijke en sfeervolle toon. Dit zijn de z.g. natuurlijke flageoletten. De z.g. artificiële flageoletten worden als volgt gerealiseerd: men lokaliseert b.v. op de G-snaar met de 1e vinger G# (gis klein octaaf). Een andere vinger wordt losjes op de daarboven liggende C# geplaatst (C#'). Aangestreeken klinkt nu G#.

Door de 'stomme' C# wordt de resterende snaar in vieren verdeeld waardoor 1:4 ontstaat = twee octaven hoger (boventonen-reeks!).

Om een lang verhaal kort te maken: de volgende flageoletten zijn mogelijk:

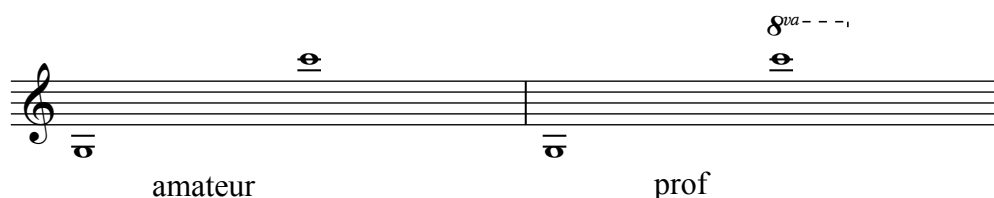

Voor de natuurlijke flageoletten is men afhankelijk van de losse snaren.

Vanaf 'G#' zijn artificiële flageoletten mogelijk waarna men chromatisch zo hoog kan gaan als mogelijk.

Omvang

De laagste toon worden uiteraard bepaald door de laagste snaar, naar boven toe zijn er in feite geen beperkingen. Men kan echter de volgende (relatieve) grenzen aannemen:

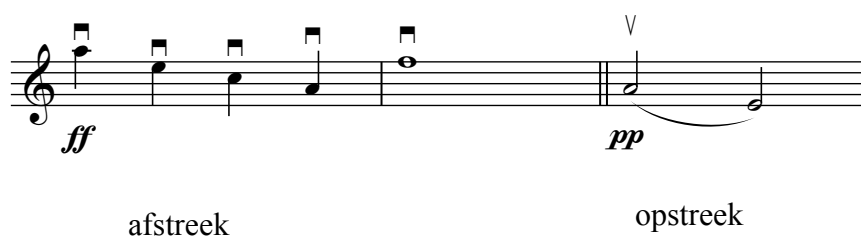

Effekten

- 'Pizzicato' (Pizz): het met de vinger aantokkelen van de snaar. Niet in al te snelle passages en geen anti-metrische figuren. Met "Arco" (boog) wordt aangegeven dat er weer gestreken moet worden.
- 'Sordino' (solo), 'Sordini' (groep): een houten of kunststof blokje, bovenaan op de snaren geplaatst, veroorzaakt een omfloerste, intieme toon.
- 'Tremolo': met snelle streekwisseling een toon herhalen (kan zeer snel en is uitermate instrument-eigen)
- 'Sul ponticello': de aanstreek-plaats dicht bij de brug (waar de snaren overheen gespannen zijn) dan normaal, vooral effectief in een tremolo. Glazige, sinistere toon.
- 'Col legno': de snaren beroeren met het hout van de strijkstok, meer slaan dan strijken.
- 'Scordatura': verstemmen (b.v.: 'Danse Macabre' van Saint Saens, G-D-A-E wordt G-D-A-Eb).

Articulatie

Het is uitermate belangrijk om in muziek voor strijkers zorgvuldig aan te geven hoe een en ander gespeeld moet worden. Legato (bogen), staccato, portato. Deze aanduidingen zijn sterk bepalend voor de speel-manier. Sommige componisten geven exakt de streken aan, d.w.z.: op- en afstreek en welke noten binnen één bepaalde streek vallen. Men kan dit ook overlaten aan de speler(s), met name legato-bogen zijn hierbij een steun (in een orkest is het meestal de concert-meester die hierover beslist). Voor de streek-richting geldt: afstreek voor b.v. een krachtige inzet, opstreek voor het tegenover gestelde (hierbij werkt het hefboom-principe). De volgende symbolen zijn gebruikelijk:

De symbolen suggereren richting slof (onderkant van de stok) en punt. Afstreek is geschikt voor krachtig spel, opstreek voor delicaat.

De karakteristieken van de snaren:

- A-snaar, nasaal, penetrant, dominant.
- D-snaar, bescheiden, mild maar meer draagkracht dan de D-snaar van de viool.
Samen met de G-snaar uitermate geschikt voor de diverse begeleidings-figures waarvoor de altviool zo vaak ingeschakeld wordt.
- G-snaar, rijker en warmer van toon dan de G-snaar van de viool.
- C-snaar, krachtig, gedistingeerd.

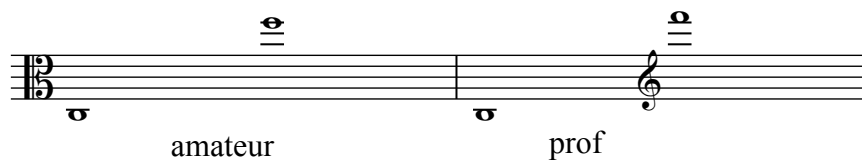
Dubbelgrepen

In principe hetzelfde als bij de viool maar dan een reine kwint lager.

Flageoletten

Als bij de viool maar dan een reine kwint lager:

Omvang

Effekten

Zie 'viool'.

contrabas

Eng. double bass

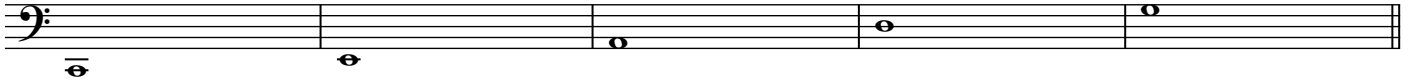
Fr. contrebasse

Dts Kontrabass

Ital. contrabbasso

4- of 5 snaren, als volgt gestemd:

4-snarig

5-snarig

Werkelijke klank

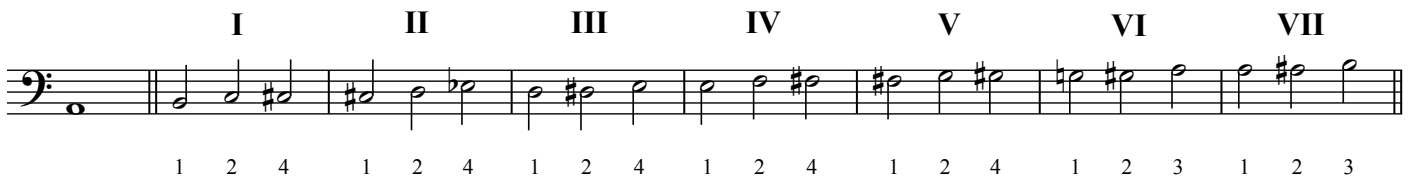

De omvang van de hand, van 1 tot 4, is een grote secunde in de lagere posities.

De 3e vinger wordt niet onafhankelijk gebruikt maar wordt samen met de 4e- op de snaar geplaatst totdat de 6e positie is bereikt. Vanaf hier maken de verkorte snaar en de veranderde handstand het mogelijk de 3e vinger onafhankelijk in te schakelen.

Overzicht van een aantal posities (genoteerd, dus het klinkt een octaaf lager!

Dit geldt ook voor de daarop volgende voorbeelden):

Dubbelgrepen

Tertsen, kwarten en kwinten zijn mogelijk en verder elk interval in combinatie met een losse snaar.

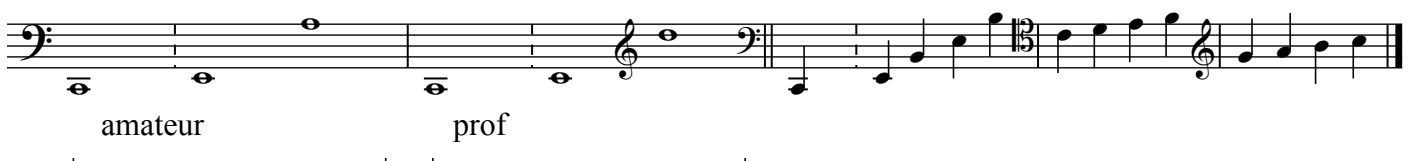
Kleine intervallen klinken echter zelden goed zo laag zodat orchestraal gebruik van dubbelgrepen zelden voor komt.

Flageoletten

Alleen de natuurlijke zijn bruikbaar, mooi van klank en gemakkelijk te produceren dank zij de lange snaren.

Omvang

Gebruikelijke sleutels

Effekten

'Pizzicato' wordt veelvuldig gebruikt vanwege de sonoriteit en het extra reliëf dat daardoor aan de baslijn verleend wordt. 'Sordino' is minder effectief (het valt niet mee de lange zware snaren te dempen) maar is niet onmogelijk. Voor de rest zie 'viool'.

Blaasinstrumenten

alfabetisch gerangschikt, bv 'B₁ klarinet' zoeken onder de 'K'

Van elk instrument volgt eerst de mogelijke ambitus, het domein van de 'profs'.
Daarna 'safe', meer het domein van de amateur, zij het bij benadering.

Bariton - Bb Bariton

Eng. baritone, B flat

Fr. bugle basse, basse à pistons, Si bémol

Dts Tenorhorn, Baritonhorn, B

Ital. flicorno basso, Si bemolle

- Saxhoorn, de tenor van de Sax-familie
- lichter van klank dan euphonium, nauwere boring
- beweeglijk
- ronde, goed mengende toon, niet dominant
- tenorlijnen (vaak verdubbeling van 1e- en/of 2e trombone)

G-sleutel notatie

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows musical notation for the Bariton - Bb Bariton. It consists of two staves: 'Ambitus klinkend' (top) and 'Ambitus getransponeerd' (bottom). The top staff is in bass clef and shows the instrument's range with notes and fingerings. Above the staff, notes are labeled 'safe' and 'pedaaltonen'. The bottom staff is in bass clef and shows the transposed notation in G-clef. A page number '9' is at the bottom center.

Bastuba - Bb Bas

Eng. bass(tuba), B flat

Fr. tuba basse, Si bémol

Dts Basstuba, B

Ital. tuba bassa, flicorno basso grave, Si bemolle

- Saxhoorn, de (contra)bas van de Sax-familie
- beweeglijk, grote sprongen goed mogelijk
- ronde, goed mengende toon, niet dominant
- baslijnen, vaak gesteund door 3e (bas-) trombone
- "adembenemend" instrument, niet teveel lange tonen
- in het lage gebied goede controle over piano en forte, in het hoge gebied voornamelijk forte.

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

9

G-sleutel notatie

The image shows musical notation for the Bastuba - Bb Bas. It consists of two staves: 'Ambitus klinkend' (top) and 'Ambitus getransponeerd' (bottom). The top staff is in bass clef and shows the instrument's range with notes and fingerings. Above the staff, notes are labeled 'safe' and 'pedaaltoon'. The bottom staff is in bass clef and shows the transposed notation in G-clef. A page number '9' is at the bottom center.

Bastuba - C Bas

Eng. C bass(tuba)

Fr. tuba basse, Ut

Dts Basstuba, C

Ital. tuba bassa, Do

flicorno basso grave, Do

- Saxhoorn
- beweegelijk, grote sprongen goed mogelijk
- ronde, goed mengende toon, niet dominant
- baslijnen, vaak gesteund door 3e (bas-) trombone
- “adembenemend” instrument, niet te veel lange tonen
- in het lage gebied goede controle over P + F,
in het hoge - voornamelijk F
- komt in de Nederlandse blaasorkesten weinig voor.

safe pedaaltoon

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Bastuba - Eb Bas

Eng. bass(tuba), E flat

Fr. tuba basse, Mi bémol

Dts Basstuba, Es

Ital. tuba bassa, Mi bemolle

flicorno basso grave, Mi bemolle

- Saxhoorn
- beweegelijk, grote sprongen goed mogelijk
- ronde, goed mengende toon, niet dominant
- baslijnen, vaak gesteund door 3e (bas-) trombone
- “adembenemend” instrument, niet te veel lange tonen
- in het lage gebied goede controle over P + F,
in het hoge - voornamelijk F

safe G-sleutelnotatie pedaaltoon

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Bastuba - F Bas

Eng. bass(tuba), F
Fr. tuba basse, Fa
Dts Basstuba, F
Ital. tuba bassa, Fa
flicorno basso grave, Fa

- Saxhoorn
- beweegelijk, grote sprongen goed mogelijk
- ronde, goed mengende toon, niet dominant
- baslijnen, vaak gesteund door 3e (bas-) trombone
- “adembenemend” instrument, niet te veel lange tonen
- in het lage gebied goede controle over P + F,
in het hoge - voornamelijk F
- komt in de nederlandse blaasorkesten weinig voor

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

safe pedaaltoon

The image shows two musical staves for the F Bass tuba. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the natural range with notes on the bass clef staff: a whole note on the second line (F2), a whole note on the second space (C3), a whole note on the third line (F3), and a whole note on the third space (C4). Above the staff are labels 'safe' and 'pedaaltoon' with arrows pointing to the C3 and C4 notes respectively. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with a key signature of one sharp (F#). It starts with a sharp sign on the first line (F#2), followed by notes on the first space (C#2), second line (F#2), second space (C#3), and third line (F#3). A '8vb' marking with a dashed line indicates an octave transposition.

Blokfluit - Altblokfluit

Eng. treble recorder
Fr. flûte douce alto
Dts Altblockflöte
Ital. flauto dolce alto

In F maar niet transponerend

Ambitus klinkend

The image shows a single musical staff for the Alto Block Flute in treble clef. It features a whole note on the first line (F4) and a whole note on the second line (C5). Above the staff is a label 'safe' with an arrow pointing to the C5 note.

Blokfluit - Basblokfluit

Eng. bass recorder
Fr. flûte douce basse
Dts Basblockflöte
Ital. flauto dolce basso

In F maar niet transponerend

Ambitus klinkend

The image shows a single musical staff for the Bass Block Flute in treble clef. It features a whole note on the second space (F4) and a whole note on the third line (C5). Below the staff is a sharp sign on the first line (F#4), indicating the instrument's key signature.

Blokfluit - Sopraanblokfluit

Eng. descant recorder
Fr. flûte douce soprano
Dts Sopranblockflöte
Ital. flauto dolce soprano

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the original range with a treble clef and a single note on the second line (G4). Above the staff, there are three horizontal lines and a note on the top line (C5), indicating the instrument's natural range. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with a treble clef and a note on the first space (F4), with another note on the first line (E4) below the staff.

Blokfluit - Tenorblokfluit

Eng. tenor recorder
Fr. flûte douce ténor
Dts Tenorblockflöte
Ital. flauto dolce tenore

Ambitus klinkend

The image shows a single musical staff with a treble clef. A note is on the second line (G4) and another note is on the first line (E4) below the staff.

Bugel - Bb Bugel

Eng. flügelhorn, B flat
Fr. contralto bugle, Si bémol
Dts Flügelhorn, B
Ital. flicorno, Si bemolle

- Saxhoorn
- bewegelijk, de "klarinet" van de fanfare
(gebruikelijke arrangeerlijn: hoge strijkers symfonie orkest - klarinetten harmonie - bugels fanfare)
- ronde weke goed mengende toon, aan de grenzen van de omvang kwetsbaar
- ev. met mute

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the original range with a treble clef and a note on the second line (Bb4) with a flat symbol above it, and another note on the first space (Bb4) with a flat symbol above it. The word 'safe' is written above the staff. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with a treble clef and a note on the first space (B4) with a sharp symbol below it, and another note on the first line (B4) with a sharp symbol below it. The number '12' is written below the staff.

Cornet - Bb Cornet

Eng. cornet, B flat

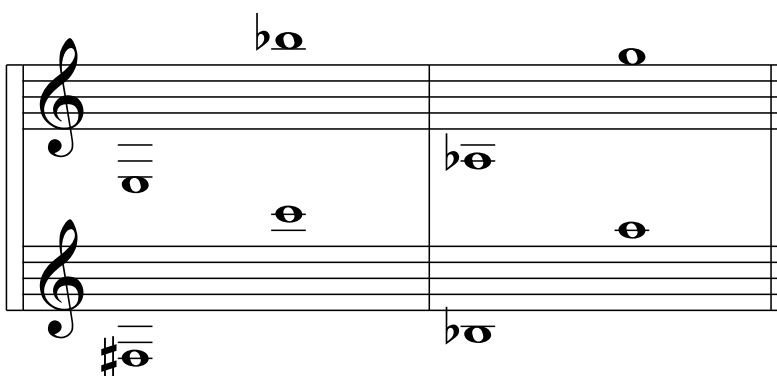
Fr. cornet, Si bémol

Dts Kornett, B (in het Duits is B = Bb)

Ital. cornettino, Si bemolle

- afgeleid van de posthoorn (Frankrijk ca 1825)
- bewegelijker dan trompet
- wekere toon dan trompet vooral in de brassband-kultuur. In harmonie en fanfare komt de klank steeds dichter in de buurt van de trompet.
- inzetten aan de grenzen van de omvang kunnen problemen opleveren
- ev. met mute

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Cornet - Eb Cornet

Eng. Eb cornet

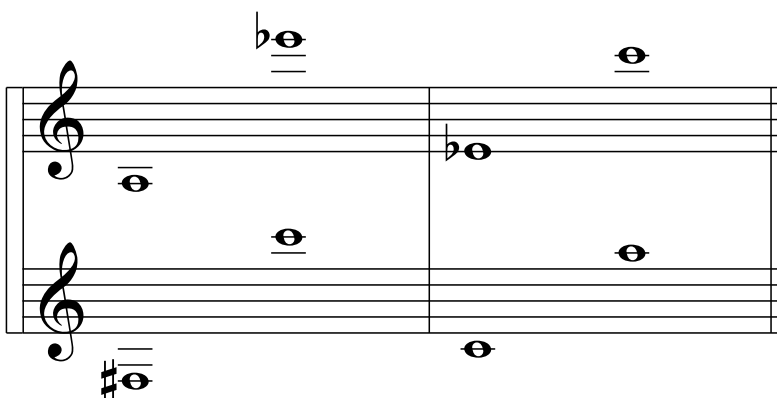
Fr. cornet, Mi bémol

Dts Es Kornett

Ital. cornettino, Mi bemolle

- afgeleid van Bb cornet, “bovenkant” brassband, steeds meer gebruikt in de fanfare i.p.v. Eb bugel.
- moeilijker bespeelbaar dan Bb cornet, in de hoogte kwetsbaar. Indien mogelijk bovenoctaaf van trompet 1/cornet 1, anders unisono
- brillante klank
- ev. met mute

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Euphonium - Bb Euphonium

Eng. euphonium, B flat

Fr. euphonium, si bémol

Dts Euphonium, B

Ital. eufonio bombardarda, si bemolle

- Saxhoorn, de eigenlijke tenor van de Sax-familie
- voller van klank dan bariton (wijdere boring)
- beweeglijk
- ronde, goed mengende toon, niet dominant
- tenorlijnen (vaak verdubbeling van 1e- en 2e trombone)
- solo-partijen
- soms een 4e ventiel waardoor de omvang een reine kwart naar beneden uitgebreid wordt

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

safe

pedaaltonen

G-sleutelnotatie

Fagot

Eng. bassoon

Fr. basson

Dts Fagott

Ital. fagotto

- bas van de houten blaas-instrumenten. Het laagste octaaf is geschikt voor forte-spel, het midden-octaaf is weker van klank (bariton-register) en daardoor geschikt voor expressieve lijnen. Dit geldt ook voor het boven-octaaf (tenor-register) hoewel de klank dan kwetsbaar wordt.
- vaak afwezig in kleinere harmonie-orkesten
- vermijdt trillers beneden F (groot octaaf), verder op alle Db, Eb, Gb en A'
- hoge partijen worden vaak in de tenor-sleutel genoteerd.

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

safe

Fagot - Contrafagot

Eng. contrabassoon
Fr. contrebasson
Dts Kontrafagott
Ital. contrafagotto

- de "16V" t.o.v. de fagot (onderoctaaf). Zet vooral de eigenschappen van het onderoctaaf van de fagot voort. Komt alleen voor in de grote harmonie-orkesten.

safe

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Fluit

Eng. flute
Fr. flûte
Dts Flöte
Ital. flauto

- de twee toptonen (B-C) zijn moeilijk te realiseren, ev. alleen als eind van een stijgende passage (FF)
- het beneden-octaaf is warm en rijk van klank maar kwetsbaar en snel overspeeld
- vanaf A" een heldere krachtige toon
- toonladders en arpeggio's zijn "op het lijf geschreven" evenals legato en staccato (het laatste wordt moeilijker in het lage octaaf) dus geschikt voor bewegelijke lijnen.
- trillers op C' en C#' zijn onmogelijk evenals vanaf G'''.

8va - - - 1

safe

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Fluit - Altfluit

Eng. bass flute

Fr. flûte alto

Dts Altflöte

Ital. flautone

- zet in feite de eigenschappen van het lage octaaf van de fluit voort.

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the natural range of the instrument with notes on the staff: a whole note on the second line (G4), a whole note on the second space (A4), a whole note on the third line (B4), and a whole note on the third space (C5). Above the staff, there are two sets of three horizontal lines with a note head above them, representing the instrument's range. The word 'safe' is written between these two sets of lines. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with notes on the staff: a whole note on the first space (F3), a whole note on the first line (G3), and a whole note on the first space (A3). Above this staff, there are two sets of three horizontal lines with a note head above them, representing the instrument's range. The word 'safe' is written between these two sets of lines.

Hobo

Eng. oboe

Fr. hautbois

Dts Oboe

Ital. oboe

- dubbelriet
- indringend, enigzins nasaal van klank
- vanaf C^{'''} wordt de toon dun, dat gebied alleen gebruiken voor "uitschieters"
- minder geschikt voor "vulling", mengt minder goed
- zeer geschikt voor solo's (D' - A'' is daarvoor het beste gebied), "pastoraal" karakter
- lage noten alleen vanaf MF
- staccato, melodisch/repeterend, goed uitvoerbaar
- geen trillers boven D^{'''}, C#^{'''} vermijden
- las veel rusten in, adempauzes zijn onontbeerlijk

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the natural range of the instrument with notes on the staff: a whole note on the first space (B3), a whole note on the first line (C4), and a whole note on the first space (D4). Above the staff, there are two sets of three horizontal lines with a note head above them, representing the instrument's range. The word 'safe' is written between these two sets of lines. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with notes on the staff: a whole note on the first space (B2), a whole note on the first line (C3), and a whole note on the first space (D3). Above this staff, there are two sets of three horizontal lines with a note head above them, representing the instrument's range. The word 'safe' is written between these two sets of lines.

Hobo - Althobo (Engelse hoorn)

Eng. cor anglais, English horn

Fr. cor anglais

Dts. Altoboe

Ital. corno inglese

- zet in feite de eigenschappen van het lage octaaf van de hobo voort, typisch voor karakteristieke solo's.

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

safe

The image shows two staves of musical notation. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', is in treble clef and shows a range from G4 to G5. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is in bass clef and shows a range from G3 to G4. A 'safe' range is indicated between G4 and G5. The notation includes notes with accidentals and a double bar line at the end of each staff.

Hoorn - Eb Hoorn, Althoorn

Eng. althorn, E flat

Fr. bugle alto, mi bémol

Dts. Althorn, Es

Ital. flicorno tenore, mi bemolle

- saxhoorn
- behoort tot de standaard-bezetting van de brassband
- heeft in feite weinig te maken met de waldhoorn (F hoorn) maar krijgt in orkestraties vaak wel die functie (bij arrangementen van brassband naar fanfare kunnen de althoorn-partijen niet vanzelfsprekend naar de waldhoorns, de partijen zijn vaak onspeelbaar voor de laatsten)
- qua bewegelijkheid dezelfde mogelijkheden als de andere saxhoorns
- de klank is enigzins nasaal, mengt wat minder gemakkelijk, gaat b.v. goed samen met de trombones
- ev. met mute

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

safe

The image shows two staves of musical notation. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', is in bass clef and shows a range from G2 to G3. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is in treble clef and shows a range from G3 to G4. A 'safe' range is indicated between G3 and G4. The notation includes notes with accidentals and a double bar line at the end of each staff.

Hoorn - F Hoorn, Waldhoorn

Eng. horn, French horn, F

Fr. cor, Fa

Dts Horn, F

Ital. corno, Fa

- qua klank “link” tussen hout en koper, rond, zeer goed mengend, combineert goed met beide groepen
- expressief, geschikt voor (niet al te lange) soli, f-A’ is het meest expressief
- werkelijk klank altijd een reine kwint lager dan genoteerd, de regel dat in de F-sleutel de klank een reine kwart hoger is kan als vervallen beschouwd worden
- geen P-passages boven A’ en beneden c
- hoornpartijen noteren met ev. vaste voortekens (was vroeger niet gebruikelijk)
- “+” boven de noot betekent “brassy”, een dramatisch F-effekt, “o” heft dit weer op
- trillers zijn mogelijk maar zeer afhankelijk van de speler, repeterende noten zijn meer instrument-eigen, glissandi via de boventonen-reeks, lange tonen zijn moeilijk maar vormen wel een traditie in het hoorn-repertoire
- ev. met mute

pedaaltonen —————, kwetsbaar safe kwetsbaar —————

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Klarinet - A Klarinet

Eng. clarinet, A

Fr. clarinette, la

Dts Klarinette, A

Ital. clarinetto, la

- wat ronder van klank dan de Bb klarinet
- onderoctaaf zeer warm van klank (chalumeau-register)
- boven-octaaf brilant/doordringend van klank
- toonladders en arpeggio's zeer instrument-eigen, legato en staccato idem

safe #o

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Klarinet - Bb Klarinet

Eng. clarinet, B flat

Fr. clarinette, Si bémol

Dts Klarinette, B

Ital. clarinetto, Si bemolle

- onderoctaaf zeer warm van klank (chalumeau-register)
- boven-octaaf brilant/doordringend van klank
- toonladders en arpeggio's zeer instrument-eigen, legato en staccato idem

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the natural range of the Bb clarinet with notes Bb, B, and Bb. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with notes Bb, B, and Bb. The word 'safe' is written above the notes in the top staff.

Klarinet - Bb Bas klarinet

Eng. bass clarinet, B flat

Fr. clarinette basse, Si bémol

Dts Bassklarinetten, B

Ital. clarinetto basso, Si bemolle

- de "cello" van de klarinet-familie
- in principe dezelfde technische mogelijkheden als de Bb klarinet
- passage-werk in het onderoctaaf kan qua helderheid teruglopen, bepaalde "trekjes" in dat gebied kunnen daarentegen effectief zijn
- FF kan geforceerd klinken, het dynamisch middengebied is het meest instrument-eigen

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the natural range of the Bb bass clarinet with notes Bb, B, and Bb. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with notes Bb, B, and Bb. The words 'groot', 'klein', and 'safe' are written above the notes in the top staff, and 'of' is written below the notes in the bottom staff.

Klarinet - Bb Contrabas-klarinet

Eng. double bass clarinet, B flat

Fr. clarinette contrebasse, Si bémol

Dts Kontrabassklarinetten, B

Ital. clarinetto contrabasso, Si bemolle

- de “contrabas” van de klarinet-familie
- alleen als onderdeel van een uitgebreide bezetting, verder in “choirs”

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two staves. The top staff is in bass clef and contains two notes: a whole note G₂ (labeled 'safe') and a whole note F₂. The bottom staff is in treble clef and contains two notes: a whole note G₄ (labeled '8vb-') and a whole note F₄ (labeled '8vb-').

Klarinet - Eb Klarinet

Eng. clarinet, E flat

Fr. clarinette, mi bémol

Dts Klarinette, Es

Ital. clarinetto, mi bemolle

- met Bb klarinet 1 eenzelfde relatie als Bb cornet 1 en Eb cornet, indien mogelijk het bovenoctaaf, anders unisono
- in principe dezelfde technische mogelijkheden als de Bb klarinet maar het kleinere mondstuk en de kleinere verhoudingen bemoeilijken de speelbaarheid
- minder warm van klank, vooral gebruiken voor extra brille

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two staves. The top staff is in treble clef and contains two notes: a whole note B₄ (labeled 'safe') and a whole note B₃. The bottom staff is in treble clef and contains two notes: a whole note B₄ (labeled '8vb-') and a whole note B₃ (labeled '8vb-').

Klarinet - Eb Altklarinet

Eng. alto clarinet, E flat

Fr. clarinette alto, Mi bémol

Dts Altklarinette, Es

Ital. clarinetto alto, Mi bemolle

- laagste register is donker, vol, middenregister is warm, week, hoogste register is melancholiek
- heeft meestal geen eigen partij maar steunt basklarinet, 3e klarinet, altsaxofoon

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', is in bass clef and contains two measures. The first measure has a whole note G2 with a flat sign. The second measure has a whole note G2 with a flat sign and the word 'safe' above it. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is in treble clef and contains two measures. The first measure has a whole note G4 with a flat sign. The second measure has a whole note G4 with a flat sign. Vertical lines connect the notes between the two staves to show the transposition.

Klarinet - Eb Contralto klarinet

Eng. contralto clarinet, E flat

Fr. clarinette contralto, Mi bémol

Dts Kontraltoklarinette, Es

Ital. clarinetto contralto, Mi bemolle

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The diagram shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', is in bass clef and contains two measures. The first measure has a whole note G2 with a flat sign. The second measure has a whole note G2 with a flat sign and the word 'safe' above it. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is in treble clef and contains two measures. The first measure has a whole note G4 with a flat sign. The second measure has a whole note G4 with a flat sign. Vertical lines connect the notes between the two staves to show the transposition.

Piccolo

Eng. piccolo
Fr. petite flûte
Dts kleine Flöte
Ital. flauto piccolo

- vergelijkbare functie als Eb cornet en Eb klarinet maar opereert vaak zelfstandiger, zeer geschikt voor bepaalde soli, fluit-piccolo in octaven is moeilijk zuiver te krijgen
- het bovenoctaaf is doordringend van klank en daardoor het meest geschikt in tutti
- het benedenoctaaf is week van klank en kan beter aan de fluit worden overgelaten
- wordt meestal gespeeld door de 2e fluitist, wisseling van instrument kan binnen enkele seconden

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two musical staves for the Piccolo. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the original range with notes on the 4th and 5th lines of the treble clef. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with notes on the 1st and 2nd lines of the treble clef. Above the first staff, there are two notes with a flat and a '8va' marking, indicating the original pitch. Above the second staff, there are two notes with a flat and a '8va' marking, indicating the transposed pitch.

Saxofoon - Bb Bas saxofoon

Eng. bass saxophone, B flat
Fr. saxophone basse, Si bémol
Dts Basssaxophon, B
Ital. sassofone basso, Si bemolle

- in onbruik geraakt onderdeel van het fanfare-orkest, komt wel voor in saxofoon-ensembles
- grote bewegelijkheid, ook op dynamisch gebied, te vergelijken met klarinet
- warme, goed mengende klank maar ook agressief indien gewenst, legato-staccato goed uitvoerbaar, staccato niet al te snel
- bij arrangementen geschikte vervanger voor fagot

De huidige fanfare-bezetting bevat het saxofoon-kwartet, sopraan-alt-tenor-bariton, eventueel meervoudig bezet. Het zou beslist een verrijking van de klank betekenen indien de onderkant versterkt zou worden met een bas saxofoon.

Bij eventuele speciale composities/arrangementen/orkestraties zou dit beslist een punt van overweging kunnen zijn.

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two musical staves for the Bb Bass Saxophone. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', shows the original range with notes on the 2nd and 3rd lines of the bass clef. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', shows the transposed range with notes on the 1st and 2nd lines of the treble clef. Above the first staff, there are two notes with a flat and a 'b' marking, indicating the original pitch. Above the second staff, there are two notes with a flat and a 'b' marking, indicating the transposed pitch.

Saxofoon - Bb Sopraan saxofoon

Eng. soprano saxophone, B flat

Fr. saxophone soprano, Si bémol

Dts Sopransaxophon, B

Ital. sassofone soprano, Si bemolle

- grote bewegelijkheid, ook op dynamisch gebied, te vergelijken met klarinet
- warme, goed mengende klank maar ook agressief indien gewenst, legato-staccato goed uitvoerbaar, staccato niet al te snel
- bij arrangementen geschikte vervanger voor hobo, Eb cornet
- beginnende saxofonisten hebben veel problemen met de zuiverheid

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', is in treble clef and shows two notes: a B-flat (Bb) on the second line and a B natural (B) on the second space. The word 'safe' is written above the B natural note. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is also in treble clef and shows two notes: a B-flat (Bb) on the first space and a B natural (B) on the first space. Both notes in the bottom staff have a double underline beneath them.

Saxofoon - Bb Tenor saxofoon

Eng. tenor saxophone, B flat

Fr. saxophone ténor, Si bémol

Dts Tenorsaxophon, B

Ital. sassofone tenore, Si bemolle

- grote bewegelijkheid, ook op dynamisch gebied, te vergelijken met klarinet
- warme, goed mengende klank maar ook agressief indien gewenst, legato-staccato goed uitvoerbaar, staccato niet al te snel
- bij arrangementen geschikte vervanger voor hoorn, fagot

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', is in bass clef and shows two notes: a B-flat (Bb) on the second space and a B natural (B) on the second line. The word 'safe' is written above the B natural note. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is in treble clef and shows two notes: a B-flat (Bb) on the first space and a B natural (B) on the first space. Both notes in the bottom staff have a double underline beneath them.

Saxofoon - Eb Altsaxofoon

Eng. alto saxophone, E flat

Fr. saxophone alto, Mi bémol

Dts Altsaxophon, Es

Ital. sassofone alto, Mi bemolle

- grote bewegelijkheid, ook op dynamisch gebied, te vergelijken met klarinet
- warme, goed mengende klank maar ook agressief indien gewenst, legato-staccato goed uitvoerbaar, staccato niet al te snel
- bij arrangementen geschikte vervanger voor hobo, hoorn

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

safe

The image shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', is in the treble clef with a key signature of one flat (Bb). It contains two whole notes: Bb3 and Eb4. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is in the bass clef with a key signature of one flat (Bb). It contains two whole notes: Bb2 and Eb3. The word 'safe' is written above the second measure of the top staff.

Saxofoon - Eb bariton saxofoon

Eng. baritone saxophone, E flat

Fr. saxophone baryton, mi bémol

Dts Baritonsaxophon, Es

Ital. sassofone baritono, mi bemolle

- grote bewegelijkheid, ook op dynamisch gebied, te vergelijken met klarinet
- warme, goed mengende klank maar ook agressief indien gewenst, legato-staccato goed uitvoerbaar, staccato niet al te snel
- heeft in feite de basfunctie overgenomen van de bas saxofoon
- bij arrangementen geschikte vervanger voor fagot

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two musical staves. The top staff, labeled 'Ambitus klinkend', starts in the bass clef with a key signature of one flat (Bb) and contains two whole notes: Bb2 and Eb3. The second measure changes to a treble clef and contains two whole notes: Bb3 and Eb4. The third measure returns to the bass clef and contains two whole notes: Bb3 and Eb4. The bottom staff, labeled 'Ambitus getransponeerd', is in the bass clef with a key signature of one flat (Bb) and contains two whole notes: Bb2 and Eb3.

Saxofoon - Eb Sopranino saxofoon

Eng. soprano saxophone, E flat

Fr. saxophone soprano, mi bémol

Dts Sopraninosaxophon, Es

Ital. sassofono soprano, mi bemolle

- komt voornamelijk voor in saxofoon-ensembles
- qua functie te vergelijken met Eb cornet, Eb klarinet

De huidige fanfare-bezetting bevat het saxofoon-kwartet, sopraan-alt-tenor-bariton, eventueel meervoudig bezet. Het zou beslist een verrijking van de klank betekenen indien de bovenkant versterkt zou worden met een soprano saxofoon.

Bij eventuele speciale composities/arrangementen/orkestraties zou dit beslist een punt van overweging kunnen zijn.

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two staves of musical notation. The top staff is labeled 'Ambitus klinkend' and shows two notes: Bb (written as B with a flat) and Eb (written as E with a flat). The bottom staff is labeled 'Ambitus getransponeerd' and shows two notes: Bb and Eb. Above the top staff, there are labels 'safe' and 'pedaaltonen' with arrows pointing to the notes. The notes are marked with a 'safe' symbol (a circle with a horizontal line through it) and a 'pedaaltonen' symbol (a circle with a horizontal line through it).

Trombone - Bb Tenor trombone

Eng. (tenor) trombone, (B flat)

Fr. trombone (ténor, si bémol)

Dts (Tenor)posaune, (B)

Ital. trombone (tenore, si bemolle)

- standaard-trombone
- transponerend instrument waarvan de transpositie vaak door de speler uitgevoerd wordt, dus klinkend noteren. Notatie in Bb (F- en G-sleutel) is echter ook nog gebruikelijk
- stralende, dominante, boventoonrijke klank. Samen met de trompetten de “power” van het orkest
- posities worden “ingenomen” door middel van de “coulisse” (schuif), grote sprongen kunnen daardoor moeilijk uitvoerbaar zijn, dit kan ook gelden voor legato-spel. Snelle beweging vooral repeterend en secunde-gewijs (binnen één positie of verdeeld over naast elkaar liggende posities)
- een kwart-ventiel vergroot de omvang met een reine kwart (onderkant), daardoor is de functie van bas-trombone mogelijk, verdubbelt als zodanig vaak de bas-tuba's
- de coulisse maakt een glissando mogelijk, niet over een groter gebied dan overmatige kwart, niet onder Bb (groot octaaf)
- ev. met mute

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

The image shows two staves of musical notation. The top staff is labeled 'Ambitus klinkend' and shows two notes: Bb (written as B with a flat) and Eb (written as E with a flat). The bottom staff is labeled 'Ambitus getransponeerd' and shows two notes: Bb and Eb. Above the top staff, there are labels 'safe' and 'pedaaltonen' with arrows pointing to the notes. The notes are marked with a 'safe' symbol (a circle with a horizontal line through it) and a 'pedaaltonen' symbol (a circle with a horizontal line through it). The bottom staff also shows a G-clef notation.

Trombone - F Bastrombone

Eng. bass trombone, F
 Fr. trombone basse, Fa
 Dts Bassposaune, F
 Ital. trombone basso, Fa

- buislengte ca 3 voet langer dan tenor-trombone
- komt minder vaak voor, functie wordt vaak overgenomen door tenor-trombone met 4-ventiel
- stralende, dominante, boventoonrijke klank
- posities worden "ingenomen" door middel van de "coulisse" (schuif), grote sprongen kunnen daardoor moeilijk uitvoerbaar zijn, dit kan ook gelden voor legato-spel. Snelle beweging vooral repeterend en secunde-gewijs (binnen één positie of verdeeld over naast elkaar liggende posities) maar is wel vermoeiend, met name in het lage register
- wordt meestal in C genoteerd
- verdubbelt vaak de bas-tuba's
- de coulisse maakt een glissando mogelijk, niet over een groter gebied dan overmatige kwart, niet onder F (groot octaaf)
- ev. met mute

o
safe
o
pedaaltonen

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Trompet - Bb Trompet

Eng. trumpet, B flat
 Fr. trompette, Si bémol
 Dts Trompete, B
 Ital. tromba, Si bemolle

- stralende, dominante klank, daarom het totale aandeel in een orkestratie goed afwegen
- per traditie een signaal-instrument hetgeen een punt van overweging is bij orkestraties, echter ook geschikt als melodie-instrument
- F"-Bb" zorgvuldig gebruiken, voornamelijk als "uitschieter" in de forte-sfeer
- snelle figuren, met name secunde-gewijs, zijn goed mogelijk maar niet over een te grote afstand
- repeterende tonen zijn zeer instrument-eigen
- ev. met mute (zeer gebruikelijk), zowel piano als forte

bo
safe
o

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

Trompet - C Trompet

Eng. trumpet, C

Fr. trompette, do

Dts Trompete, C

Ital. tromba, do

- stralende, dominante klank, daarom het totale aandeel in een orkestratie goed afwegen
- per traditie een signaal-instrument hetgeen een punt van overweging is bij orkestraties, echter ook zeer geschikt als melodie-instrument
- G"- C" zorgvuldig gebruiken, voornamelijk als "uitschieter" in de forte-sfeer
- snelle figuren, met name secunde-gewijs, zijn goed mogelijk maar niet over een te grote afstand
- repeterende tonen zijn zeer instrument-eigen
- komt niet veel voor in het blaasorkest (symfonie-orkest, solisten)
- ev. met mute (zeer gebruikelijk), zowel piano als forte

Ambitus klinkend

Ambitus getransponeerd

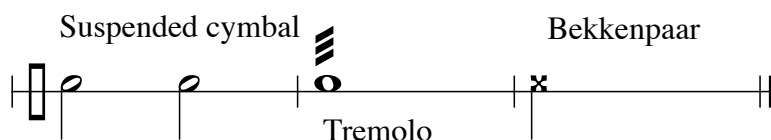
safe

Ritmisch slagwerk, notatie op een enkele lijn

Bekken(s)

Eng. cymbal(s)
Fr. cymbale(s)
Dts Becken(a2)
Ital. piatto/piatti

- kleur afhankelijk van gebruikte stok, kleine trom-stokken veroorzaken een felle attack en minder ruis, zachte stokken andersom (geschikt voor suggestieve tremolo's)
- het gehele dynamische gebied is bruikbaar, snel diminuendo is niet eenvoudig
- bekkenpaar, slagbekkens, klank laten wegsterven of voortijdig afdempen, groot dynamisch gebied

Bongo('s)

Eng. bongo(s)
Fr. bongo(s)
Dts Bongo(s)
Ital. bongo(s)

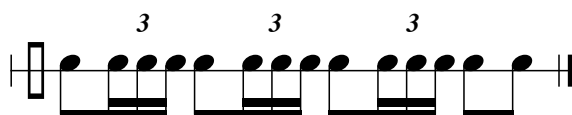
- hoge, zeer aanwezige klank maar toch warm
- handen en/of stokken, van nature met de handen, anders de vermelding "sticks" e.d.
- groot dynamisch bereik
- "open" (ritmisch controleerbare) roffels
- enkele, dubbele en 3-dubbele voorlagen
- complexe ritmes
- flageolet-slag, scherpe aksenten met één vinger
- meestal als paar (hoog-laag) maar het aantal kan oplopen

Castagnetten

Eng. Castagnets
Fr. Castagnettes
Dts Kastagnetten
Ital. Castagnette

- antiek Spaans instrument
- twee houten schelpen, tegen elkaar te slaan met de vingertoppen, een moeilijke en specialistische bezigheid. Daarom zijn de steel- en blokcastagnetten ontwikkeld. Met name de laatste, twee schelpen met een veerconstructie op een blok gemonteerd, kan men in de orkesten aantreffen.

Claves

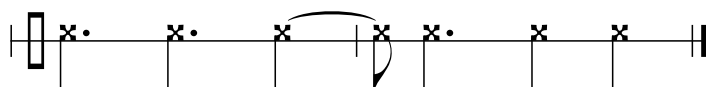
Eng. claves

Fr. claves

Dts Claves

Ital. claves

- klank is zeer aanwezig maar warm, altijd staccato
- ritmes moeten met één hand uitvoerbaar zijn
- groot dynamisch bereik

Conga's

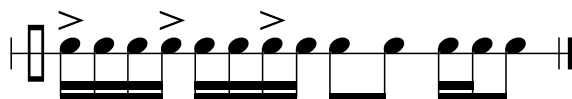
Eng. congas

Fr. congas

Dts Congas

Ital. congas

- drie verschillende conga drums: de quinto, conga en tumba
- meestal per set van twee of drie door een speler bespeeld
- de instrumenten zijn verstembaar. De conga wordt bij voorkeur een kleine terts hoger gestemd dan de tumba, de quinto een reine kwint hoger dan de conga. Men moet "toonhoogte" hier meer zien in termen van "licht" en "donker"
- worden voornamelijk met de hand bespeeld

Crotales

Eng. crotales

Fr. crotales

Dts Crotales

Ital. crotales

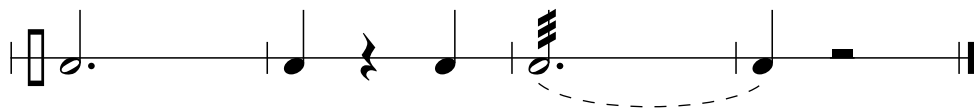
- ook wel cymbales antiques genoemd, voorlopers van de bekkens
- ze worden per setje van twee bespeeld door ze licht langs elkaar te slaan
- diameter 6 cm, dikte 2/3 millimeter
- sprankelende gefixeerde toonhoogte
- voor absolute toonhoogte bestaan sets die op een frame gemonteerd zijn en met klokkenspel-mallets bespeeld worden. Net als bij het klokkenspel is de werkelijke klank twee octaven hoger

Grote trom

Eng. bass drum
Fr. grosse caisse
Dts Grosse Trommel
Ital. gran cassa

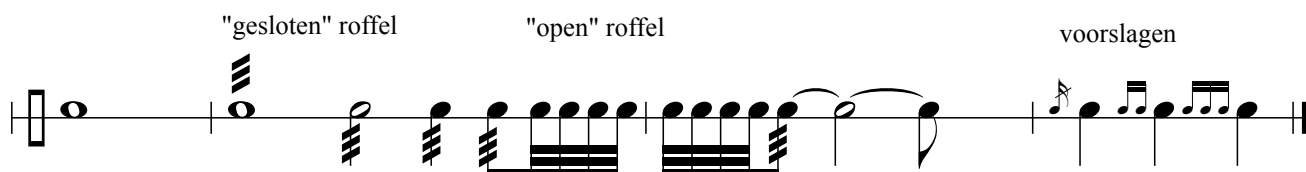
- “voelbare” lage klank
- lange “fade out”, lange notenwaarden dus mogelijk
- tremolo zeer bruikbaar en suggestief
- harde en zachte stokken, in eerste instantie zachte stok (grote kop)
- complexe ritmes alleen met harde stokken, zijn overigens niet instrument-eigen

Kleine trom

Eng. snare drum
Fr. caisse claire
Dts Kleine Trommel
Ital. cassa chiara

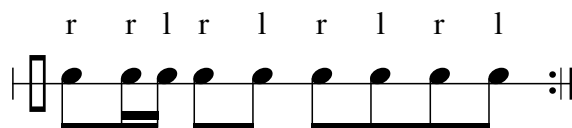
- met en zonder resonantie-snaren, indien niets vermeld altijd mét
- stokken en “wire-brushes”
- slagplek kan aangegeven worden (“center”, “edge”)
- “rimshot”: vel en rand tegelijkertijd (fel accent)
“latin rimshot”: idem met de stok rustend op de trommel (milder van klank)
- groot dynamisch bereik
- “open” (ritmisch controleerbare) en “gesloten” (ruis-achtige) roffels
- enkele, dubbele en 3-dubbele voorlagen
- complexe ritmes

Maracas

Eng. maracas
Fr. maracas
Dts Maracas
Ital. maracas

- meestal aanvullende kleur, de basis wordt dan gevormd door ander slagwerk
- veelal ostinaat ritme
- niet geschikt voor complexe ritmes
- tremolo effect

Melodisch slagwerk

Buisklokken

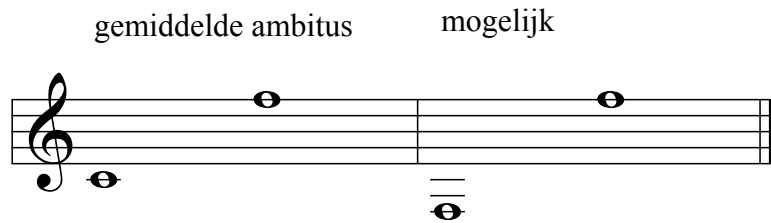
Eng. (tubular) bells

Fr. cloches

Dts. Glocken

Ital. campana, campanelle

- geen groot dynamisch bereik, altijd zeer aanwezig (en daarom spaarzaam gebruiken)
- complexe melodieën zijn niet instrument-eigen
- toon kan tijdens het wegsterven afgedempt worden
- chromatisch

Crotales

Eng. crotales

Fr. crotales

Dts. Crotales

Ital. crotales

- ook wel cymbales antiques genoemd, voorlopers van de bekkens
- ze worden per setje van twee bespeeld door ze licht langs elkaar te slaan
- diameter 6 cm, dikte 2/3 milimeter
- sprankelende gefixeerde toonhoogte
- voor absolute toonhoogte bestaan sets die op een frame gemonteerd zijn en met klokkenspel-mallets bespeeld worden. Net als bij het klokkenspel is de werkelijke klank twee octaven hoger

Drie verschillende types

Notatie			
Werkelijke klank			

Gong

Eng. gong

Fr. gong

Dts Gong

Ital. gong

- in het algemeen kleiner dan een tamtam (15 à 75cm)
- duidelijk waarneembare toonhoogte
- in het midden voorzien van een bolvorm, de rand is relatief breed en omgebogen en van een dikkere legering
- veel varianten die globaal in het onderstaande gebied vallen

Klokkenspel

Eng. orchestra bells

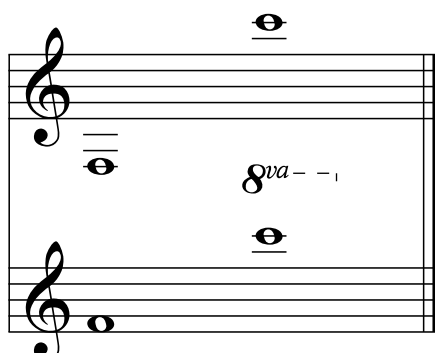
Fr. jeux de timbres

Dts Glockenspiel

Ital. campanelli

- heldere, zeer aanwezige klank, lange resonantie
- afdempen met handen of (niet altijd aanwezig) dempsysteem
- kan virtuoos bespeeld worden maar de klank verdrinkt dan in zijn eigen resonantie (tenzij dat gewenst is)
- spel met vier mallets mogelijk (mallet = buigzame steel met kop van hout, kunststof of brons)
- chromatisch

Notatie

Werkelijke klank

Marimba

Eng. marimba
Fr. marimba
Dts Marimba
Ital. marimba

- een warmere, vollere klank dan een xylofoon maar daardoor gemakkelijker overspeeld in een orkest. Meer geschikt als solo- dan als orkestinstrument tenzij in een uitgekende instrumentatie
- te bespelen met 2,3 en 4 mallets
- virtuoos spel mogelijk, vooral diverse tremolo's, diverse voorlagen, glissandi op "witte" en "zwarte" toetsen of allebei tegelijk. Al te grillig passage-spel kan moeilijk zijn omdat alles vanuit "de vrije val" gebeurt, bovendien zijn de toetsen van ongelijke breedte (hoe hoger, hoe smaller)
- de speelbaarheid van een marimba-partij kan getest worden door deze met twee vingers (elke hand een) op de piano te spelen

diverse typen

The image shows a musical staff with a treble clef and a bass clef. Above the staff, there are four notes, each with a 'gva-' symbol above it and a circled 'e' below it. The staff is divided into four measures. The first measure is empty. The second measure contains the text 'meest gangbare' and has a note on the bass clef. The third measure is empty. The fourth measure contains the text '"bas marimba"' and has a note on the bass clef.

Pauken

Eng. timpany
Fr. timbales
Dts Pauken
Ital. timpani

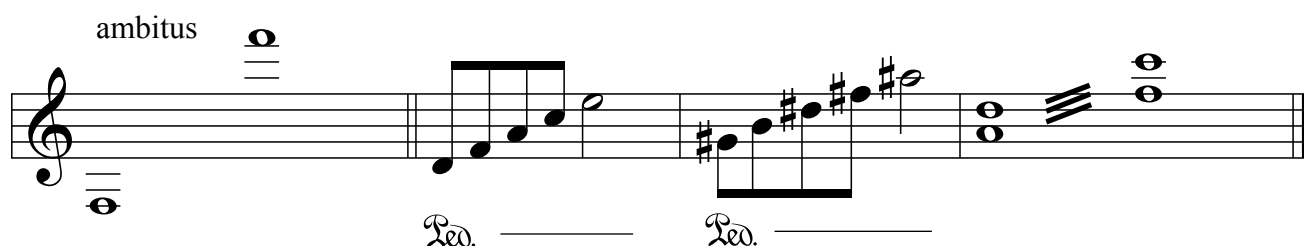
- de meest praktische zijn de pedaalpauken, ze kunnen zelfs tijdens het spelen verstemd worden. Dit maakt ook een glissando mogelijk
- een volledige set bestaat uit vier pauken maar die zijn om begrijpelijke redenen niet altijd aanwezig
- de pauken ondersteunen vaak de bas, geven hier reliëf aan. Om veel verstemmen te voorkomen is het ook voldoende als de toon in ieder geval past in het akkoord.
- groot dynamisch bereik
- "open" (ritmisch controleerbare) en "gesloten" (ruis-achtige) roffels
- enkele, dubbele en 3-dubbele voorlagen
- complexe ritmes
- "coperto", bedekt met een stukje vilt waardoor de toon omfloerst wordt
- "rimshot" (zie kleine trom)

The image shows a musical staff with a bass clef. Above the staff, there are seven notes, each with a label above it and a circled 'e' below it. The labels are: 'A-pauk of octaaf-pauk', 'C-pauk of hoge pauk', 'G-pauk of lage pauk', 'D-pauk of bas pauk', '2 pauken', '3 pauken', and '4 pauken'. The staff is divided into seven measures, each containing one of the notes.

Vibrafoon

Eng. vibraphone
Fr. vibraphone
Dts. Vibraphon
Ital. vibrafono

- voorzien van een pedaal waarvan de functie te vergelijken is met die van de piano
- in de resonantie-buizen zit een systeem van draaiende kleppen dat, elektrisch aangedreven, een vibrato veroorzaakt. De orkestrator moet dus kiezen tussen wel of geen vibrato (de klank blijft verder gelijk)
- vibrafonisten zijn gewend met vier mallets te spelen zodat akkoorden instrument-eigen zijn (een serie akkoorden niet al te zeer laten wisselen van “wijd” naar “nauw” en andersom, het is net zoiets als met stokjes eten)
- tremolo's (vooral meerstemmig), glissandi, net als bij de marimba allemaal zeer bruikbaar

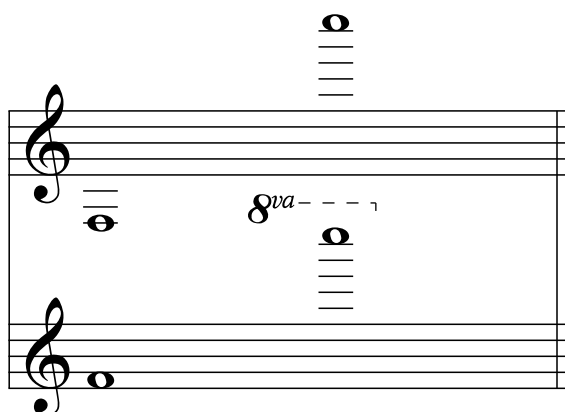
Xylofoon

Eng. xylophone
Fr. xylophone
Dts. Xylophon
Ital. silifono

- meer penetrante klank dan marimba, daardoor meer geschikt voor orkest-gebruik
- de speelbaarheid van een xylofoon-partij kan getest worden door deze met twee vingers (elke hand een) op de piano te spelen
- te bespelen met 2 (meestal), 3 en 4 mallets
- virtuoos spel mogelijk, vooral diverse tremolo's, diverse voorlagen, glissandi op “witte” en “zwarte” toetsen of allebei tegelijk. Al te grillig passage-spel kan moeilijk zijn omdat alles vanuit “de vrije val” gebeurt, bovendien zijn de toetsen van ongelijke breedte (hoe hoger, hoe smaller)
- versterkt en kleurt vaak de “bovenkant” van het orkest
- als in een bepaald werk door de componist/arrangeur voor een xylofoon gekozen wordt dan moet deze ook een substantiële partij krijgen (in een meerdelig werk in ieder geval per deel gedacht)

Notatie

Werkelijke klank

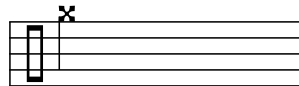

Ritmisch slagwerk, notatie op vijf lijnen

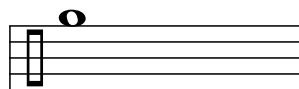
De notatie van het ritmisch slagwerk geschiedt op twee manieren: op een enkele lijn of op de traditionele vijflijnige notenbalk. In het laatste geval is het van belang voor elk instrument een vaste plaats te kiezen op deze notenbalk.

Hierbij een overzicht:

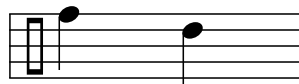
Bekkens (bekkenpaar)

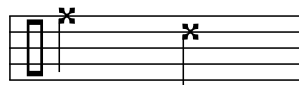
Bekken (suspended cymbal)

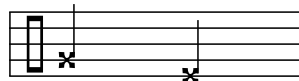
Bongo's

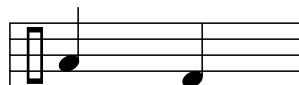
Castagnetten

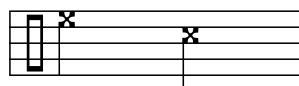
Claves

Conga's

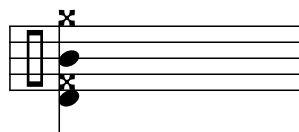

Crotales

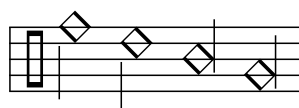

Drumset

hi-hat
snaredrum
hi-hat foot
bassdrum

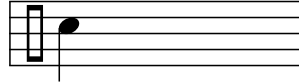
Gong

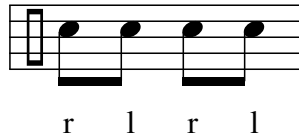
Grote trom

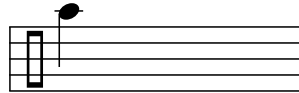
Kleine trom

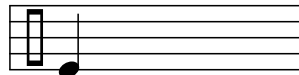
Maracas

Tamboerijn

Tamtam

Templeblocks

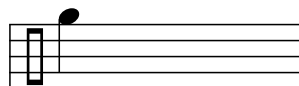
Timbales

Tomtom

Triangel

Woodblock

drumset

- voornamelijk gebruikt in “lichte” muziek waarbij de partijen meer gesuggereerd dan uitgeschreven worden
- samenstelling kan erg wisselend zijn, er zijn voortdurend nieuwe ontwikkelingen. De basis wordt meestal gevormd door kleine trom, bass drum (niet te vergelijken met grote trom maar wel die functie), hi-hat (mechanisch bekkenpaar), hangend bekken (suspended cymbal), tom-toms (staand, op standaard)
- het ritme is vaak ostinaat naar de aard van de muziek, dit ritme kan in basis- figuren weergegeven worden op één balk (ook gebruikelijk bij mars-muziek) waarbij één maat met herhalingstekens vaak kan volstaan:

Rock

hi-hat
snaredrum
bassdrum

hardrock/heavy metal

Slow rock/blues

Rhythm&blues/soul

Rock&roll

Funk

Disco

Transpositie-tabel Bb instrumenten

In de praktijk blijkt dat veel mensen moeite hebben met de consequenties van het werken met transponerende blaasinstrumenten. Er is vaak een conflict tussen wat geschreven staat en uiteindelijk klinkt en de benodigde notatie om een gewenste klank te realiseren. Deze tabel wil een rots in de branding zijn en laat tevens zien hoe de toonsoorten zich gedragen bij transposities. De speler heeft uiteindelijk alleen te maken met het genoteerde (dáár gaan de impulsen voor speeltechnische handelingen van uit) met de volgende pedagogische opmerking:

“hoe minder voortekens, des te gemakkelijker”. Muziek zonder vaste voortekens staat toch meestal wel in een bepaalde toonsoort waarvoor dan dezelfde overwegingen gelden.

De tabel gaat alleen uit van secundegewijze transposities in de G-sleutel. T.a.v. basklarinet e.d. moet er dus een octaaf bij opgeteld worden.

genoteerd:	dan klinkt:	gewenst:	te noteren

Transpositie-tabel Eb instrumenten

De tabel is gebaseerd op “laag Eb”, de instrumenten die naar beneden transponeren.

T.a.v. bariton saxofoon e.d. dient er een octaaf bij opgeteld te worden.

genoteerd:	dan klinkt:	gewenst:	te noteren
			
			
			
			
			
			
			
			
			
			
			
			
			

	C	Bb	Eb	F	G	A	notatie, uitgaande van de klank	Sleutel
Bariton		x					grote secunde hoger	F
Bariton (brassband)		x					grote none hoger	G
Bas - C Bas	x							F
Bas - Bb Bas		x					grote none hoger	F
Bas - Bb Bas (brassband)		x					twee reine octaven + een grote secunde hoger	G
Bas - Eb Bas			x				grote sext hoger	F
Bas - Eb Bas (brassband)			x				rein octaaf + grote sext hoger	G
Bas - F Bas				x			reine kwint hoger	F
Blokfluit - Altblokfluit				x			niet transponeren	G
Blokfluit - Basblokfluit				x			niet transponeren	G
Blokfluit - Sopraanblokfluit	x						rein octaaf lager	G
Blokfluit - Tenorblokfluit	x							G
Bugel		x					grote secunde hoger	G
Cornet, Bb Cornet		x					grote secunde hoger	G
Cornet, Eb Cornet			x				kleine terts lager	G
Euphonium		x					grote secunde hoger	F
Euphonium (brassband)		x					rein octaaf + grote secunde hoger	G
Fagot	x							F
Fagot - Contrafagot	x						rein octaaf hoger	F
Fluit	x							G
Fluit - Altfluit					x		reine kwart hoger	G
Hobo	x							G
Hobo - Althobo		x					reine kwint hoger	G
Hoorn - Eb Hoorn			x				grote sext hoger	G
Hoorn - F Hoorn				x			reine kwint hoger	G
Klarinet - A Klarinet						x	kleine terts hoger	G
Klarinet - Bb Klarinet		x					grote secunde hoger	G

	C	Bb	Eb	F	G	A	notatie, uitgaande van de klank	Sleutel
Klarinet - Basklarinet		x					grote none hoger	G
Klarinet - Contrabasklarinet		x					twee reine octaven + grote secunde	G
Klarinet - Eb Klarinet			x				kleine tert lager	G
Klarinet - Eb Altklarinet			x				grote sext hoger	G
Klarinet - Eb Contralto			x				reine octaaf + grote sext hoger	G
Piccolo	x						rein octaaf lager	G
Saxofoon - Bassaxofoon		x					twee reine octaven + grote secunde hoger	G
Saxofoon - Sopraansaxofoon		x					grote secunde hoger	G
Saxofoon - Tenorsaxofoon		x					grote none hoger	G
Saxofoon - Altsaxofoon			x				grote sext hoger	G
Saxofoon - Baritonsaxofoon			x				rein octaaf + grote sext hoger	G
Saxofoon - Sopraninosaxofoon			x				kleine tert lager	G
Trombone - Tenortrombone*		x					niet transponeren	F
Trombone - Tenortrombone		x					grote secunde hoger	F
Trombone - Tenortrombone (brassband)		x					rein octaaf + grote secunde hoger	G
Trombone - F Bastrombone				x		x	reine kwint hoger	F
Trompet - Bb Trompet		x					grote secunde hoger	G
Trompet - C Trompet	x							G

Maak onderscheid tussen muziek met zg vaste voortekens (de meeste tonale muziek) en zonder vaste voortekens (atonaal, verwijde tonaliteit). In het eerste geval verandert de toonsoort overeenkomstig het transpositie-interval, voor de Bb-klarinet verandert dan C klein in d klein (dus een grote secunde hoger). In het tweede geval zijn het de noten zelf die getransponeerd worden waarbij nieuwe voortekens kunnen opduiken respectievelijk verdwijnen. Voor de Bb-klarinet wordt bv de 'E' dan een 'F#' maar een 'Bb' een 'C'.

* De tenor-trombone wordt meestal in C genoteerd en gelezen. De speler zelf voert de transpositie uit (evenals overigens bij de alt- en basblokfluit). Er zijn echter nog trombonisten die van zg Bb-partijen spelen, vandaar de dubbele vermelding.